

**Ģimeniskai videi pietuvināta
ilgstošas sociālās aprūpes un
sociālā pakalpojuma nodrošināšana
ārpusģimenes aprūpē VSAC “Rīga”
esošiem bērniem**

RD Labklājības departaments

26.04.2023

Ģimeniskai videi pietuvināts ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojums Projekts

Mērķis

- Nodrošināt pakalpojumu valsts sociālās aprūpes centra “Rīga” (turpmāk – filiāle) bērniem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.
- Aprobēt starpinstitucionālo un starpnozaru sadarbību pakalpojuma nodrošināšanā.
- Novērtēt rezultātus un sniegt rekomendācijas pakalpojuma pilnveidošanai.

Mērķa grupa

- Bez vecāku gādības palikuši bērni ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, kuri saņem valsts finansētu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.

Pakalpojuma sniedzējs

- VSAC, kurš sniedz normatīvajos aktos noteiktajām prasībām atbilstošu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.

Ģimeniskai videi pietuvināts ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojums Projekts

Pakalpojumā risināmās problēmas

- Bērni ilgstoši uzturas institucionālā vidē un nav piedzīvojuši stabilas ģimeniskas attiecības ārpus institūcijas.
- Bērni ilgstoši auguši nošķirti no sabiedrības, nav piedzīvojuši iekļaujošu vidi.
- Bērniem ir augsts risks turpināt saņemt ilgstošo aprūpi institūcijā, sasniedzot pilngadību.
- Bērniem ir ierobežotas iespējas attīstīt pašaprūpes spējas, saskarsmi, komunikāciju.
- Bērniem ir grūtības izprast un veikt atbilstoši savam vecumposmam noteikto, tipisko uzvedību sabiedrībā .

Izvērtējuma mērķi

1. Analizēt pakalpojuma īstenošanas procesu.
2. Noskaidrot pakalpojuma ietekmi uz bērnu labklājību un attīstību.
3. Noskaidrot pakalpojumā iesaistīto darbinieku profesionālās vajadzības un problēmas pakalpojuma īstenošanā.
4. Analizēt starpinstitucionālo un starpprofesionālo sadarbību pakalpojuma nodrošināšanā.

Izvērtējuma metodoloģija

I. Kvantitatīvo datu analīze:

1. Individuālās sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un veselības aprūpes plāns
2. Funkcionālo spēju, pašaprūpes un sociālo prasmju vērtējums bērniem
3. Klīniskā psihologa ievāktu datu salīdzinošā analīze
+ pakalpojuma sniedzēja pašnovērtējums

II. Kvalitatīvais pētījums:

1. Daļēji strukturētas intervijas ar pakalpojuma sniedzējiem:
 - a. VSAC "Rīga" filiāles "Rīga" sociālais darbinieks,
 - b. VSAC "Rīga" filiāles "Rīga" sociālie audzinātāji,
 - c. VSAC "Rīga" filiāles "Rīga" aprūpētāji,
 - d. DC "Dzīvības aka" vadītāja.
2. Daļēji strukturētas intervijas ar izglītības iestāžu bērnu tiešajiem skolotājiem.

Pakalpojuma īstenošanas process (1)

- Projektā iekļauti bērni, kuriem ir lielāks attīstības potenciāls ar perspektīvu dzīvot grupu dzīvoklī.
- Konkrēti kritēriji pēc kuriem bērnus iekļaut projektā nav izstrādāti.
Pagaidām, tie ir trīs:
 - Rīgas pašvaldības bērns,
 - bērns bez vecāku gādības,
 - Bērns ar perspektīvu dzīvot grupu dzīvoklī.

Pakalpojuma īstenošanas process (2)

- Bērnu likumiskais pārstāvis - VSAC direktore. Tiesības pārpilnvarotas filiāle «Rīga» vadītājai. Pārpilnvarojuma pilnvara – dzīvokļa vadītājas p.i..
- Darbības tiek saskaņotas ar filiāle «Rīga» vadītāju, kā ar bērnu likumisko pārstāvi.
- Dzīvokļa vadītāja – plāno, realizē, vada un seko līdzi procesiem, notikumiem. Komunicē ar sadarbības partneriem un iesaistītajiem speciālistiem.
- Projekta laikā nav radušās problēmsituācijas, kad pārstāvēt bērnus, būtu apšaubītas dzīvokļa vadītājas, kā bērnu likumiskā pārstāvja, pilnvaras.

Pakalpojuma īstenošanas process (3)

- Pamatā, pakalpojums ir valsts apmaksāts.
- Pašvaldības finansējums:
 - dzīvokļa remonts, dzīvokļa pielāgošana, virtuves iekārta;
 - DC «Dzīvības aka»;
 - specializētais transports.
- Ziedojumi:
 - maksas terapijas;
 - vasaras nometnes.
- Valstī noteiktais finansējums apavu un apģērbu iegādei netiek paaugstināts un tas ir nepietiekams.

Pakalpojuma īstenošanas process (4)

- Starp VSAC «Rīga» un VC «Bolderāja» noslēgts līgums par rehabilitācijas plāna sastādīšanu un rehabilitāciju VC «Bolderāja».
- Rehabilitācija notiek vienuviet - VC “Bolderāja”, atšķirībā no filiāles, kur bērni rehabilitāciju saņēma dažādās ārstniecības iestādēs (“Gaiļezers”, “Vaivari” u.c.).
- VC rehabilitācija notiek atbilstoši bērnu vajadzībām, nevis vadoties pēc pieejamajiem speciālistiem.
- Rehabilitācijas plāna izstrādes un rehabilitācijas saņemšanas kavēšanās projekta sākumā skaidrojama kā ārkārtas situācijas COVID– 19 ietekmē.

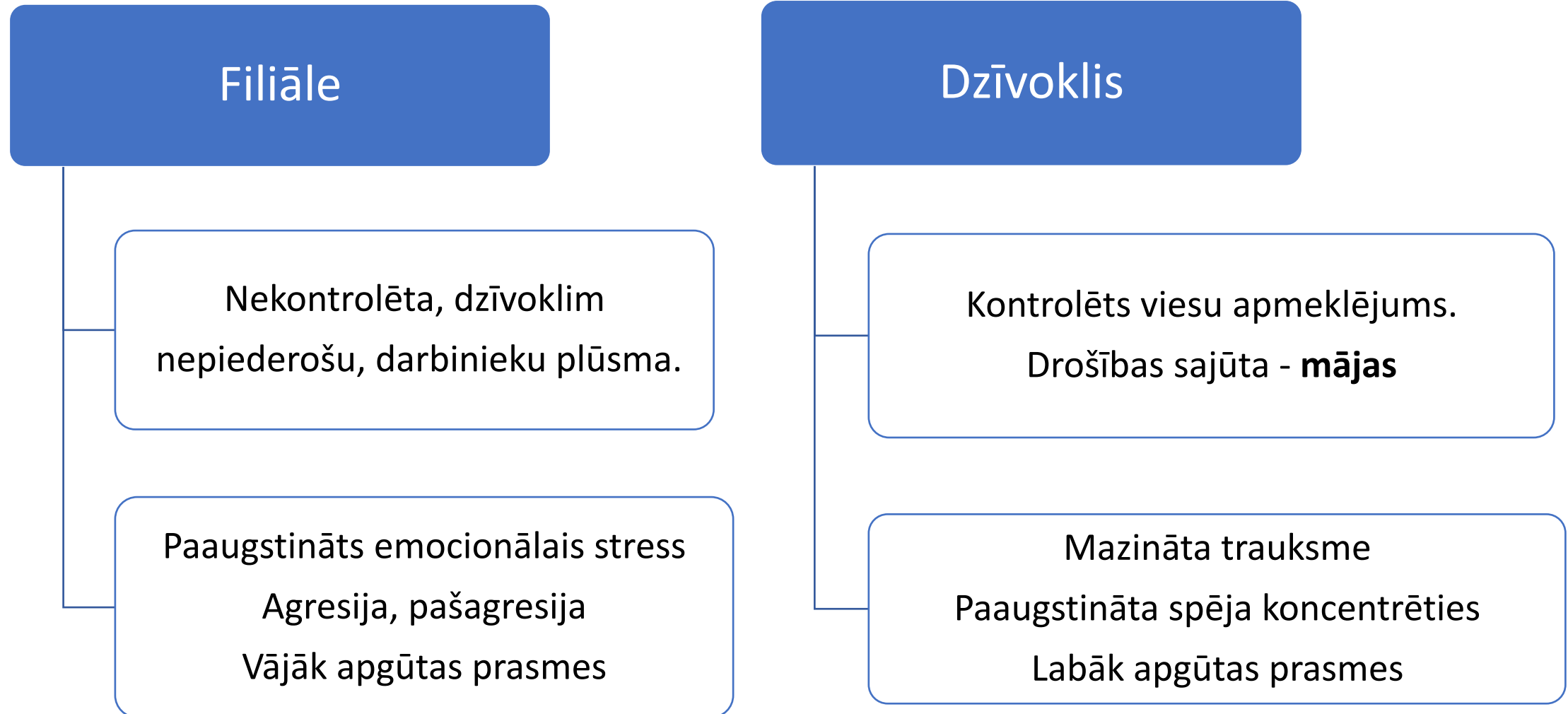
Pakalpojuma īstenošanas process (5)

- Sadarbība ar VC “Bolderāja” ir funkcionāla un atbalstoša. Šajā periodā bērni saņēmuši visu paredzēto rehabilitāciju.
- Divas reizes gadā valsts finansēts *dienas stacionārs*, kurā ietilpst:
 - mūzikas terapija;
 - sporta speciālists;
 - pērļu vanna;
 - baseins;
 - fizioterapija;
 - masāžas.
- Ārpus *dienas stacionāra*:
 - fizioterapija, audioligopēds – valsts finansējums,
 - Baseins, sporta speciālists – ziedojumi.

Pakalpojuma īstenošanas process (6)

- Individuālais rehabilitācijas plāns.
- Individuālais sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas un veselības aprūpes plāns.
- Funkcionālo spēju, pašaprūpes un sociālo prasmju vērtējums.
- Klīniskā psihologa izvērtējums.

Pakalpojuma ietekme uz bērnu labklājību un attīstību (1)

Pakalpojuma ietekme uz bērnu labklājību un attīstību (1)

- Būtiski manījusies bērnu savstarpējā saskarsme. Bērni viens otru vairāk uzrunā. Pieaudzis fiziskais kontakts - apskāvienu, samīļošanās.
- Bieža darbinieku maiņa negatīvi ietekmē bērnu emocionālo noturību un labklājību. Bērniem ļoti svarīga ir rutīna, pastāvīgas piesaistes/atbalsta personas.
- Bērni ir kļuvuši mierīgāki, jo neviens tos netraucē!

Pakalpojuma ietekme uz bērnu labklājību un attīstību (2)

- Mazinoties trauksmei un pieaugot drošības sajūtai, dabiski pieaug bērnu spēja rūpēties par sevi un dzīvokļa biedriem.
- Aktivitātes notiek ne tikai biežāk, bet arī dabiskāk:
 - Nav jāpavada uz tualeti (izņemot meiteni ratiņkrēslā);
 - Zina un prot sakārtot apģērbu;
 - Zina un prot pēc spēlēm sakārtot mantas;
 - Patstāvīgi prot pagatavot brokastis;
 - Palīdz meitenei ratiņkrēslā.
- Bērnu funkcionālo spēju, pašaprūpes un sociālo prasmju izvērtējums liecina par sociālo prasmju attīstību.

Pakalpojuma ietekme uz bērnu labklājību un attīstību (3)

- Bērnu iekļaušanās sabiedrībā un kopienā, notiek dabiski, nepiespiesti, bez sabiedrības noraidījuma.
- Bērniem ir iespēja, salīdzinot ar filiāli, brīvi komunicēt un iepazīt bērnus no dabiskas ģimeniskas vides.
- Bērnu komunikācijas spējas ir attīstījušās. Tas novērojams saziņā ar kaimiņu vienaudžiem, pagalmā.
- Bērnu uzvedība uz ielas mainās. Tā kļūst rāmāka, vadāmāka.
- Bērniem rodas izpratne un prasmes pārvietoties sabiedriskajā transportā, apmeklēt sabiedriskās vietās.

Pakalpojuma ietekme uz bērnu labklājību un attīstību (3)

- Ziemas periodā socializēšanos un iekļaušanos būtiski ietekmē ārējie vides apstākļi.
- Bērnu funkcionālo spēju, pašaprūpes un sociālo prasmju izvērtējums liecina par sociālo prasmju attīstību.
- Būtiskākie ieguvumi:
 - Bērni var labāk attīstīt savas prasmes un iemaņas atrodoties drošā vidē – mājās.
 - Bērniem parādās spēja funkcionēt sabiedrībā.
 - Tiek iepazītas un arī uztvertas, akceptētas sabiedriskās robežas.
 - Novērojot sava vecuma bērnus iemācās uzvesties atbilstoši vecumam.
 - Mazinājusies sociālā ielaistība – bērns pats māk iziet no dzīvokļa, no kāpņu telpas un pats iesēties skolas autobusā. Bērns pats māk izkāpt no autobusa, zinot durvju kodu no galvas, prot atvērt kāpņu telpas durvis un neapmaldoties nokļūt savā dzīvoklī.
 - Ir izteikti uzlabojumi apmeklējot tirdzniecības vietas.

Pakalpojuma ietekme uz bērnu labklājību un attīstību (4)

- Izglītības iestāžu maiņa ir notikusi veiksmīgi un nav ietekmējusi/mainījusi bērnu uzvedību, vai attieksmi pret skolu/mācībām.
-
- Bojāta autotransporta dēļ 3 nedēļas nebija iespējams nodrošināt bērnam ratiņkrēslā nokļuvi līdz izglītības iestādei.
- Zēnam ar dzirdes traucējumiem (mācās Rīgas 3. pamatskolā) skolā nav iespēju komunicēt, jo skolā saskarsmi zīmju valodā piedāvāt nevar. Ja rodas problēmsituācijas, darbiniekiem nav iespējams zēnam palīdzēt.

Profesionālās vajadzības un problēmas(1)

- Apmācības un kvalifikācijas kursi ir pieejami un notiek regulāri.
- Pārsvarā, sociālie aprūpētāji izvairās no apmācībām un kursiem, jo apmācības notiek ārpus darba laika un šis laiks netiek apmaksāts.
- Supervīzijas notiek regulāri (1x mēnesī) un tās vada klīniskais psihologs, kurš agrāk ir strādājis ar filiāles bērniem. Līdz ar to, izprot situācijas un spēj profesionāli komentēt un analizēt notikumus.
- Supervīzijas ir jēgpilnas un novērtētas no darbinieku puses.

Profesionālās vajadzības un problēmas(2)

- Dzīvokļa vadītājas p.i. ik pēc sešām dienām nodrošināts 24 stundu nepārtraukts atpūtas posms.
- Darba dienās 12 stundu ikdienas atpūta – 4 stundas dienas laikā, 8 nakts laikā.
- Dzīvokļa vadītājas p.i. ikdienas darba apjoms nav palielinājies.
- Nav palielinājies lēmumu pieņemšanas apjoms.
- Darba apjoms nav palielinājies, bet cilvēkresursu trūkums un mainība, dzīvokļa vadītājai liek veikt papildus pienākumus.

Profesionālās vajadzības un problēmas(3)

- Kopumā, dzīvokļa vadītāja brīvo/atpūtas laiku var veltīt laiku sev un savām vajadzībām.
- Visa perioda laikā nav radušās situācijas, kad bērnu fiziskās veselības, uzvedības, vai citu apstākļu dēļ būtu traucēts nakstmiers.
- Cilvēkresursu trūkums un mainība ietekmē sociālās audzinātājas brīvo/atpūtas laiku.

-

Profesionālās vajadzības un problēmas(4)

- Projekta laikā, ģimeniskai videi pietuvinātā modelī, atskaišu skaits nav mainījies.
- Kopumā, tie ir 15 dokumenti, kas ir nozīmīgs aizpildāmo atskaišu skaits, papildus dzīvokļa vadītājas amata aprakstā minētajiem amata pienākumiem.
- Projekta laikā notikusi pāreja uz elektronisku atskaišu nodošanu.
- Jāizvērtē atskaišu/žurnālu atbilstību ģimeniskai videi pietuvinātā modelī:
 - bērnu ēdināšanas atskaites žurnāls;
 - zāļu ordinācijas lapas;
 - maiņas pieņemšanas-nodošanas žurnāls.

Profesionālās vajadzības un problēmas(5)

- Aktuālākā problēma visa projekta laikā ir darbinieku mainība un darbinieku trūkums.
- Projekta darbības laikā darbu uzteikuši **8** sociālie aprūpētāji.
- Darbinieku noturību primāri ietekmē atalgojums.
 - Sociālā aprūpētāja atalgojums bruto – 620 euro
 - Sociālā audzinātāja atalgojums bruto – 705 euro
- Lai nodrošinātu sociālās audzinātājas pilnvērtīgu darbu un atpūtas režīmu nepieciešams viss projektā paredzētais darbinieku skaits – **5** sociālā aprūpētāja slodzes.

Profesionālās vajadzības un problēmas(6)

- Komandā jābūt izglītotiem darbiniekiem ar izpratni par bērniem ar FT, lai kāda darbinieka, piem: sociālās audzinātājas prombūtnes laikā (DNL, atvaļinājums), būtu drošība par bērniem un dzīvoklī notiekošajiem procesiem.
- Darbinieku trūkuma dēļ, dzīvokļa vadītājam nereti jāpilda aprūpētāju funkcijas un pienākumi. Šāda situācija veicina darbinieka izdegšanu, darba attiecību izbeigšanu, kas būtiski kaitē bērnu emocionālai drošībai un tālākai socializācijai.

Sadarbība (1)

- Sadarbība ar filiāles darbiniekiem ir atbalstoša, vērsta uz bērnu un darbinieku labbūtību.
- Projekta laikā sadarbības vai attieksmes izmaiņas nav novērotas.
- Ikkatrs filiāles “Rīga” Kapseļu ielas darbinieks ir sasniedzams vienmēr. Aktuālie jautājumi tiek risināti nekavējoši.

Sadarbība (2)

- Galvenie/aktīvākie sadarbības partneri:
 - veselības centrs “Bolderāja”;
 - izglītības iestādes;
 - Dienas Centrs “Dzīvības aka”;
 - Rīgas un Tukuma pašvaldības;
 - VNO bērniem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Sadarbības partneri ir atbalstoši, savstarpēji ieinteresēti un vērsti uz sadarbību.
- Sadarbība ar Tukuma pašvaldības sociālo dienesta ir savstarpēji ieinteresēta un atbalstoša.
- Balstoties uz iegūto pieredzi sadarbībā ar Tukuma pašvaldību, turpmāk, ir iespējama sadarbība arī ar citām Latvijas pašvaldībām.

Sadarbība (3)

- Apmeklējot DC nav novērotas izmaiņas bērnu emocionālajā stāvoklī, spējā socializēties, jo bērni jau sākotnēji bija emocionāli atraisīti un brīvi.
- Apmeklējot DC obligāti nepieciešama bērnu asistenta/auklītes klātbūtne – viena persona diviem bērniem.
- DC mērķgrupas apmeklētājiem un darbiniekiem nepieciešamas izglītojošas nodarbības “par dažādību”.
- DC kapacitāte ir ierobežota.
- DC Apmeklētību ietekmē vides pieejamība un cilvēkresursi.

Kopsavilkums (process)

- Nav skaidru kritēriju, pēc kuriem bērnus iekļaut projektā, kas rada riskus pārkāpt vienlīdzības principu bērnu atlasē.
- Bērnu likumiskā pārstāvja pilvarojuma modelis (VSAC→filiāle→dzīvoklis) ir dzīvotspējīgs un nav radījis problēmas.
- Pakalpojuma finansējuma modelis (valsts ar pašvaldības līdzfinansējumu un ziedojumiem) ir sekmīgs, tomēr valsts noteiktais finansējums apavu un apģērbu iegādei netiek paaugstināts un tas ir nepietiekams.
- Sadarbība ar VC “Bolderāja” ir funkcionāla un atbalstoša, bērni ir saņēmuši visu paredzēto rehabilitāciju.
- Rehabilitācija notiek atbilstoši bērnu vajadzībām, nevis vadoties pēc pieejamajiem speciālistiem.

Kopsavilkums (ietekme)

- Drošība
- Miers
- Saskarsme (fiziskais kontakts)
- Spēja rūpēties par citiem
- Iekļaušanās sabiedrībā
- Sociālās prasmes
- Socializēšanās
- Uzvedības maiņa sociālā vidē

Kopsavilkums (profesionālās vajadzības)

- Aktuālākā problēma visa projekta laikā ir darbinieku mainība un darbinieku trūkums.
- Darbinieku mainību primāri ietekmē zemais atalgojums.
- Komandā jābūt izglītotiem darbiniekiem ar izpratni par bērniem ar FT.
- Apmācības un kvalifikācijas kursi ir pieejami un notiek regulāri, bet pārsvarā, sociālie aprūpētāji izvairās no apmācībām un kursiem, jo apmācības notiek ārpus darba laika un šis laiks netiek apmaksāts.
- Darba apjoms nav palielinājies, bet nav arī samazinājies - atskaišu skaits nav mainījies.

Kopsavilkums (sadarbība)

- Starpinstitucionālā sadarbība ir atbalstoša, vērsta uz bērnu un darbinieku labbūtību.
- Projekta laikā sadarbības vai attieksmes izmaiņas nav novērotas.
- Iesaistīto institūciju darbinieki ir pieejami un sasniedzami, aktuālie jautājumi tiek risināti savlaicīgi (nekavējoši).
- Sadarbība ar DC ir produktīva, tomēr DC darbiniekiem nepieciešamas apmācības / izglītojošas aktivitātes.
- Nepieciešams rast risinājumu bērnu izglītības iestāžu apmeklējumam, ņemot vērā bērna intereses.

Kopsavilkums

- Pilotprojekta laikā netika konstatēti būtiski, nepārvarami šķēršļi, kas turpmāk varētu ietekmēt pakalpojuma attīstību un realizāciju.
- Pakalpojums pozitīvi stimulē bērnu sociālo attīstību un prasmju apguvi.
- Bērnu integrācija sabiedrībā un pilsētvidē notiek dabiski un pieņemoši.

*“Visi trīs vakaros sēž kopā uz dīvāna un skatās filmu, tā draudzīgi.
Kapseļos tā nenotika.”*

*“Visi trīs vakaros sēž kopā uz dīvāna un skatās filmu, tā draudzīgi.
Kapseļos tā nenotika.”*

*“Es tagad tiešām redzu, ka bērni integrējas... Pirms tam nebija tik liela
saskarsme ar apkārtējiem, ar bērniem. Tas, ko es pa īstam sapratu, ka
viņi beidzot ir sabiedrībā.”*

“Visi trīs vakaros sēž kopā uz dīvāna un skatās filmu, tā draudzīgi. Kapseļos tā nenotika.”

“Es tagad tiešām redzu, ka bērni integrējas... Pirms tam nebija tik liela saskarsme ar apkārtējiem, ar bērniem. Tas, ko es pa īstam sapratu, ka viņi beidzot ir sabiedrībā.”

“Es par šo jautājumu konsultējos ar Ingu Šķesteri un vaicāju, kā viņa skatās uz to, ka guloši, paliatīvi bērni dzīvotu ārpus institūcijas. Viņa saka, ka ļoti smagiem bērniem jo īpaši nepieciešama iekļaujoša vide. Jāiemācās prasme dzīvot sabiedrībā. Iemācīties, ka var būt kluss un var būt dažādi trokšņi. Pierast pie tā, ka rej suņi, ir svešinieki, ir savējie.”

**Paldies par
uzmanību!**

